

Svensk Tidskrift har utgivits i 90 år, med start 1911 (utgivningen avbröts under några år på 1930-talet). Under 2004 firar tidskriften de nio decennierna med att på nytt publicera några äldre bidrag. I förra numret gavs en inblick i 1912 års skolpolitiska debatt; med anledning av Ronald Reagans död går vi nu bara tillbaka till slutet av hans presidentperiod och Fritiof Haglunds suggestiva symbolanalys av dess innebörd, SvT 1-1989

Ronald Reagans hemlighet

| av redaktör Fritiof Haglund

Hur har Ronald Reagan kunnat bli en älskad legend i sin egen tid? Fritiof Haglunds förklaring är att han har förstått symbolens betydelse för publiken. Han personifierar den amerikanska drömmen och hela världen älskar en fighter.

DET VAR DEN 30 MARS 1981 och den fyrtioförsta presidenten i USA:s historia, Ronald Reagan, två månader gammal i ämbetet, hade blivit nedskjuten på öppen gata i Washington av en ung sinnesförvirrad student, John Hinckley.

Från förvirringens och panikens scener rusar presidentens skottsäkra limousine med ilfart mot sjukhus och akutmottagning. Presidentustrun Nancy håller maken i sina armar blek och kall av skräck när hon hör hans viskande stämma.

Hon böjer sig ner för att lyssna på, och noga inpränta den döende presidentens sista ord. "Nancy, låt oss hoppas att kirurgen är republikan och att han röstat på mej."

Den värld av sakkunniga, som den gången, ganska samstämmigt, skrotat Ronnie Reagan, f d B-skådis, kommunistätande fackföreningsman, radioreporter och svartreaktionär guvernör av Kalifornien, kunde i det ögonblicket inte drömma om att samme politiske charlatan med denna galghumor inför den verkliga döden skapat sig en myt, som skulle bära honom och skydda honom som en ogenomtränglig, osynlig mantel, och till

sist lyfta honom till den mest älskade av amerikanska presidenter.

Som tagen ur en västernfilm sitter repliken där, ristad i runstil med drag av Bogarts nonchalans. Men nu är det verklighet, nu är det inte film, och inte ens presidentens hårdaste belackare inom eller ut om USA kunde förneka att kulan passerat hjärtat med någon centimeter till godo och i avskedsreplikens ögonblick låg fastbäddad i vänster lunga.

Ur vilken källa av politisk intuition, eller sinnesnärvaro eller kallblodighet rinner denna runa av förakt för döden och optimism inför livet? Varifrån han än fick inspiration till denna replik så har han i detta ögonblick skaffat sig en trygghet i folkets kärlek och beundran, som senare av avundsmän skulle kallas teflonmentalitet, när den i verkligheten var legendens, sagans skyddande slöja.

Om mycket kommer historien att tvista när den skall skriva krönikan över president Ronald Reagan. Hans kritiker och vedersakare, huvudsakligen inom vänsterradikala kretsar världen över kommer, med visst fog, göra gällande att hans allmänbildning och kunnighet var ringa, att hans intelligens var medelmåttig, att han hade

svårt hålla ihop föredragningar längre än tio minuter, att hans kulturella intressen rörde sig på agentromanens och Sinatras nivå.

Andra kommer, bittert leende, göra gällande att hans obestriddliga framgångar mer måste ses som ett illasinnat hån mot radikala idéer och liberala förhoppningar, eller i värsta fall som illustrationer till tesen om alltings jävlighet, än som bevis på kompetens och duglighet.

EN LEVANDE LEGEND

Vad ingen kommer att kunna förneka är det intressanta faktum att, trots allt, blev Ronald Reagan, den förste av alla USA:s presidenter som lyckats bli uppskattad, i vissa fall älskad, under alla omständigheter en levande legend, en mytomsusad nationell ledare, i sin egen tid.

Ser man tillbaka på USA:s historia, så finner man att bland populära presidenter Abraham Lincoln, landsfadern, kanske den störste av alla som legend och staty, nådde den positionen först efter sin död. Innan den dödade kulan nådde honom där han satt på Ford Theatre i Washington var han en minst sagt kontroversiell politisk ledare.

Ser man så på den kanske mest älskade, i varje fall kände och legendariska i hela världen, Jack Kennedy, så finner man också här att den vackre unge mannen under sin korta regeringstid var en starkt kritiserad ledare, och vann sin legendariska status först sedan Oswalds kulor penetrerat hans huvud.

Franklin D Roosevelt var, trots att han omvaldes tre gånger, lika älskad som hatad av nationens folk.

"Ike" Eisenhower blev synnerligen folkkär men aldrig en legend.

Ronald Reagan däremot, går nu 77 år gammal ut ur sitt ämbete hölj i ära som fredspresident, som folkkär, som den som upprättade nationens heder.

Hur har det nu gått till?

INTE BÄST I KLASSEN

Det kommer att skrivas om hans lättja. Och det kommer att göras stora poänger av att han gärna sov sent om morgonen och tog sig en siesta därtill. Att han delegerade alla tråkiga uppdrag åt andra och tog scenen i besittning först när de stora saltomortalerna skulle klaras av.

Och med dessa recensioner kommer man förmodligen presidentens arbetsmetoder och arbetsetik ganska nära. Men ser man dem enbart som lättja och inkompetens så ser man fel och närsynt. Och frågar

man hur en så lat man kunde lyckas, så har man fattat dåligt.

Jimmy Carter, som han ganska lätt slog ut i valen 1980, steg upp varje morgon klockan fem för att läsa in alla kompendier och politiska promemorior. Han var en ung man när han tillträdde sitt ämbete. Hans drag var öppna och sympatiska, hans blå ögon lyste av intelligens och medkänsla för alla dem som förtrycktes i den tidens många brott mot mänskliga rättigheter.

Han blev snabbt skrynlig och grå, inläst och duktig, hålig om kinderna och den ärliga blå blicken alltmer jagad, medan ayatollah Komeiny i Iran trotsade det mäktiga USA och gisslandramat i Teheran rullade vidare. Världskommunismen gjorde sig hemmastad i det Nicaragua som hans entusiasm för mänskliga rättigheter hade öppnat, och i det Afghanistan dit Bresjnev helt sonika dragit in utan hänsyn till terrorbalansen mellan super makterna.

Jimmy Carter var duktig och ambitiös, han var bokstavligen bäst i klassen men vad hjälpte det.

Allt detta vände cowboyn från Kalifornien och tvingade till dess motsats. Hur bar han sig åt?

Och medan han bröt den förfärande inflationskurvan neråt,

utmanade Sovjet som "ondskans imperium", fick det amerikanska försvaret på fötter, hotade den av en hel värld helgonförklarade sandinistregimen i Nicaragua, så log han glatt till folket, roade sig till häst på gården, var smeksam mot sin hustru och berättade ganska dåliga anekdoter för mänskligheten.

HUR KUNDE HAN LYCKAS?

Här hjälpte honom säkerligen kunskaperna ur filmens värld. Reagan förstod intuitivt symbolens betydelse för publiken. Att vara bäst i klassen har inget värde i sig, däremot att se ut som bäst i klassen men göra det med en självklarhet, gärna nonchalans. Det är poängen.

Men hur reste han sig då från de utrikespolitiska smållar, som han utsatte sig själv och landet för? Irangate skulle ha kostat en normal president jobbet. Nixon föll tio år tidigare på mer banala avslöjanden vid tiden för Watergate.

Vilken ingivelse får honom att gå ut i televisionen och inför hela folket erkänna misstag, och lova att försöka lära sig av dem? Förmodligen hade han ingen annan utväg, och han förlitade sig med all rätt på den överseende kärlek amerikaner var villiga att ge den mytomsusade sjuttioåringen, som ibland hade lite svårt att höra vad folk sa.

"Hans drag var öppna och sympatiska, hans blå ögon lyste av intelligens och medkänsla för alla dem som förtrycktes i den tidens många brott mot mänskliga rättigheter."

Och vilket folk skulle inte tacksamt sluta en sådan politisk ledare till sitt bröst som vågar erkänna misstag. Fråga det svenska folket som under Ebbe Carlsson-affären, om inte förr, fått lära sig att svenska politiker, enkannerligen socialdemokraterna, aldrig begår misstag.

Vilken politisk kunskap gav honom modet att kalla sovjetstaten för onskans imperium? Inte kunde han veta att glasnost efter några år skulle ge honom mer än rätt, och avslöja bakom Stalins och Bresjnevs regeringsår en grymhet och blodig framfart med det egna folket som redan i kvantitet får en Hitler och en Djingis Khan att se ganska fredliga och vänliga ut.

Eller varifrån fick han kraften att komma igen efter katastrofen vid det första mötet med Gorbatsjov i Reykjavik, där han okunnig och panikslagen i det närmaste fick bäras ut från mötet med den snabbe sovjeten, som körde ett helt nytt program av nedrustningsförslag framför den punchdruckne presidenten. Varifrån fick han kraften att komma igen i Washington och Moskva till den grad att han tillsammans med "Gorby" går till historien som en fredspresident? Förmodligen bara en diffus och amerikansk och inte sällan av humanistiska personer bespottad vilja att komma igen. Ty det vet han; Hela världen älskar en fighter.

Och under tiden bröt han mot en rad skrivna och oskrivna lagar om det passande. Om hur man lever statsmans liv men med hut i kroppen. Jante och jämlikhet kommer inte långt med en sjuttioåring som bär sig åt som en äventyrslysten pojke, som lyfter skrot och hugger ved fram till en kontur som många avundsamma redaktörer måste, om ock i hemlighet, beundra.

Men man är inte trovärdig som president när man låter sig plåtas till häst i full cowboyundering, mumlar politiska redaktörer och tar sig förstulet åt egna svällande magar.

DEN AMERIKANSKA DRÖMMEN

Vad kritikern inte förstår är presidentens politiska bildpropaganda, hans symboliska retorik och dialog med sin publik.

Den gamle filmstjärnan bär sin cowboyundering och sitter i sin westernsadel med hållning och finess inte bara för att tillfredsställa personlig fåfänga

Han låter sig fotograferas i sadeln i rutig skjorta, väst, bälte med silverspänne, sombrero och tunga sporrar väl medveten om de drömmar han suggererar, det reklam-språk han talar till folket om det fria livet på prärien,

om den starke, rättrådige hjälten, kort sagt om den amerikanska drömmen.

Han ser ut som en reklamannons för Marlboro och genom att kopiera cigarettannonsen drar han fördel av dess mångåriga genomslagskraft till att öka den egna politiska schablonen, den han vill förkroppsliga, den om den stora amerikanska drömmen.

Och nu vet den gamle filmräven precis vad han gör.

Han lyfter skrot och hugger ved för att behålla sin ungdomliga kropp. Han färgar håret och sminkar ansiktet för att se tjugo år yngre ut än vad han är. Han tränar för att spänsta, inte stappla, uppför världspolitikens mar-mortrappor, de många levnadsåren till trots. Han antyder med sin vackra, gamla fru intimiteter och sexuella hemligheter, som borde vara förbjudna för människor som kommit långt förbi den sexuellt aktiva åldern.

Därmed provocerar han alla världens glädjedödare och puritaner. Han blir mycket riktigt hatad av Jantes, Luthers och Lenins lakejer, de vänsterintellektuella som inte kommit förbi socialismens vulgära grundprincip "Om inte alla får eller kan, så får eller kan ingen."

Och han blir älskad av alla oss medelmåttor i Kansas City, Minsk och Stockholm, som gärna vill tro att chansen finns, att drömmen kan bli verklighet, att livet kan bli lika

leende som filmstjärnans, presidentens eller expresidentens.

HEMLIGHETEN

Ronnie vänder sig om i sadeln, ler och vinkar åt oss och lämnar oss alla politiker, kolumnister, analytiker, historiker och vanligt folk undrande vad som egentligen hänt.

Och vi, världen, publiken, stirrar efter honom och undrar vad han gjort med oss, med världen? Har han Spelat den hederlige modige amerikanen, eller har han Varit den man vi älskat och stöttat, för att han alltid gjort så gott han kunnat, vare sig han snubblat eller dansat på politikens scen?

Eller har han förvänt våra ögon, förtrollat vår blick? Har den gamle illusionisten från Hollywood använt filmens knep och hägringar så bländande skickligt att han fått händelserna under dessa åtta år att se ut som USA:s bästa och världens fredligaste, utan att vara det, eller se ut så och därmed vara det?

Eller är han, mot alla experters bättre vetande, en duktig och skicklig statsman? Var han professionell och icke charlatan?

Ja, se det blir Ronald Reagans hemlighet, när han nu rider in i livets och politikens solnedgång!